

Соціальна та гуманітарна політика

УДК 681.3:658.56

Пойда Сергій Андрійович

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри управління та адміністрування

Комунальний вищий навчальний заклад

«Вінницька академія неперервної освіти»

Пойда Сергей Андреевич

кандидат педагогических наук,

старший преподаватель кафедры управления и администрирования

Коммунальное высшее учебное заведение

«Винницкая академия непрерывного образования»

Poida Serhii

Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Lecturer of the Department of Management and Administration

Community Higher Education Institution

“Vinnitsa Academy of Continuing Education”

ORCID: 0000-0001-9895-0220

**УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З
ВИКОРИСТАННЯМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
УПРАВЛЕНИЕ И АДМИНИСТРИРОВАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ
СРЕДЫ ЗАВЕДЕНИЯ ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ С
ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
MANAGEMENT AND ADMINISTRATION OF THE EDUCATIONAL
ENVIRONMENT OF THE INSTITUTION OF GENERAL SECONDARY
EDUCATION WITH THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES**

Анотація. У статті розглядаються проблеми, які постають перед закладом загальної середньої освіти при формуванні та розвитку освітнього середовища. Наголошується на необхідності розробки дієвих цифрових інструментів управління та адміністрування освітнього середовища та закладу загальної середньої освіти, а також запропоновано шляхи вирішення вказаної проблеми.

Ключові слова: заклад загальної середньої освіти, освітнє середовище, цифрові технології.

Аннотация. В статье рассматриваются проблемы, возникающие перед заведением общего среднего образования при формировании и развитии образовательной среды. Подчеркивается необходимость разработки действенных цифровых инструментов управления и администрирования образовательной среды и учреждения общего среднего образования, а также предложены пути решения указанной проблемы.

Ключевые слова: заведение общего среднего образования, образовательная среда, цифровые технологии.

Summary. The article considers the problems facing the institution of general secondary education in the formation and development of the educational environment. Emphasis is placed on the need to develop effective digital tools for the management and administration of the educational environment and general secondary education institutions, as well as suggested ways to solve this problem.

Key words: general secondary education institution, educational environment, digital technologies.

Актуальність дослідження. Світове суспільство постійно знаходиться у процесі змін, які сприяють трансформації умов життя його складових, впливають на великі та малі групи соціуму, призводять до змін у відносинах між людьми та державами. Одним із важливих чинників таких

змін є цифрова трансформація, що впливає на розвиток світового соціуму в цілому та на систему освіти зокрема.

При цьому особливо актуальним стає створення захищених освітніх середовищ, побудованих засобами цифрових технологій, які забезпечують необхідні умови функціонування закладів освіти. Такі середовища сприяють організації та підвищенню результативності навчального процесу, розширенню можливостей управління та адміністрування закладом освіти, утворюють майданчик для організації спілкування як із учасниками навчального процесу, так і з представниками громади, забезпечують захист персональних даних тощо.

Такі середовища можуть бути побудовані на основі хмарних сервісів, найбільш популярними серед яких є G-Suite for Education та Microsoft Office 365. Вказані середовища містять потужні інструменти, які можна використати не тільки у навчальному процесі, а й з метою управління закладом освіти, організації ефективної комунікації тощо.

Водночас існує й інша точка зору, яка передбачає створення відповідного освітнього середовища у вигляді цифрових сервісів, які орієнтовані виключно на роботу з конкретним закладом освіти, або кількома закладами, організованими у вигляді інформаційного кампусу, що може включати не тільки заклади загальної середньої освіти, а й професійно-технічні, заклади вищої освіти та заклади післядипломної педагогічної освіти, пов'язані загальними цілями, завданнями та результатами освітньої діяльності.

При цьому будь-яке освітнє середовище, як і освітній заклад, який його формує, потребує інструментів, які зможуть реалізувати не тільки організацію навчального процесу, а й його управління та адміністрування. При цьому такі інструменти мають ефективно виконувати свої завдання, бути простими, зрозумілими та дружніми до користувача, що може бути реалізовано шляхом впровадження інформаційної системи «Моя школа».

Аналіз науково-методичної і педагогічної літератури продемонстрував значний інтерес українських та зарубіжних дослідників до вивчення питань впровадження інноваційних інформаційних систем управління закладом освіти. Питання впровадження інноваційних методів управління закладом освіти розглядається в роботах Н. Василенко, Л. Даниленко, Г. Єльнікової, В. Лунячека, В. Маслова, А. Хуторського та ін. Пошуки шляхів формування інформаційно-освітнього середовища, вирішення проблем впровадження інформаційних технологій для управління закладами освіти вивчаються у роботах В. Бикова, С. Литвинової, Н. Морзе, І. Роберт, О. Спіріна та інших.

На думку Р. Гуревича інформаційно-освітнє освітнє (ІОС) середовище закладу освіти – це «відкрита система, що об'єднує інтелектуальні, культурні, програмно-методичні, організаційні й технічні ресурси; система, що об'єднує інформаційне, технічне, навчально-методичне забезпечення, нерозривно пов'язана з суб'єктом навчального процесу» [1, с. 56].

Тоді як Л. Давлеткіреєва зауважує, що ІОС - це «системно-організована сукупність засобів передачі даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного й організаційно-методичного забезпечення, орієнтована на задоволення навчальних потреб користувачів» [2, с. 22].

Водночас узагальнюючи визначення, які характеризують ІОС, В. Биков вказує, що таке середовище представляє собою «системно організовану сукупність традиційних і комп'ютерно орієнтованих засобів навчання, засобів комунікації і передавання даних, протоколів взаємодії, систем мультимедіа, ІКТ, інформаційних ресурсів, системного апаратно-програмного та організаційно-методичного забезпечення, що орієнтовані на задоволення навчальних потреб користувачів» [3, с. 98]. При цьому варто зазначити, що вказані визначення ІОС не протирічать одне одному.

При цьому, як зазначає Н. Кононець, основною метою ІОС є формування мотивації учасника навчального процесу до саморозвитку та самоосвіти, забезпеченні відкритого та повноцінного доступу до необхідних інформаційних ресурсів [4, с. 131], а також організації комунікаційних каналів між усіма учасниками навчального процесу, створенні експериментальних майданчиків для проведення практичних та лабораторних робіт та реалізації заходів педагогічного контролю. Зокрема, ІОС закладу освіти повинне містити такі складові: засоби навігації в рамках даного середовища; інформаційно-навчальний матеріал: лекції, словники, посилання на літературні джерела, посилання на віддалені ресурси мережі; засоби контролю знань: відкриті питання, заповнення форм, тестування в он-лайн режимі, тестування в асинхронному режимі; засоби спілкування: електронна пошта, телеконференції, форум, списки розсилання, чат, аудіо-відеоконференції, дошка оголошень [5, с. 24]. При чому результати аналізу проведених досліджень вказують на те, що традиційні підходи до формування освітнього середовища та управління закладом освіти не повною мірою відповідають сучасним запитам суспільства і вимагають докорінних змін.

В той же час, важливими аспектом функціонування освітнього середовища є забезпечення можливостей управління та адміністрування закладу освіти засобами цифрових технологій, який є недостатньо вивченим, оскільки на нього мають суттєвий вплив зміни у суспільстві та законодавстві, розвиток інформаційних технологій та ін.

Постановка проблеми та мета дослідження полягає у висвітленні шляхів реалізації управління та адміністрування засобами освітнього середовища закладу загальної середньої освіти з використанням цифрових технологій на основі інформаційної системи «Моя школа»

Виклад основного матеріалу. Інформаційно-комунікаційні технології широко впроваджуються педагогами закладів освіти перш за все

у навчальному процесі. При цьому, життєва необхідність використання таких технологій яскраво проявила себе в екстремальних умовах. Результати аналізу діяльності педагогів під час карантину вказали на необхідність широкого використання таких технологій, а також продемонстрували потребу у системі автоматизації управлінських процесів у закладах освіти. Така система має реалізувати можливості фіксації результатів освітньої діяльності, автоматизувати процеси подання форм державної звітності, моніторингу освітніх процесів для прийняття та реалізації управлінських рішень, організувати взаємодію між учнями, батьками, учителями та адміністрацією закладів освіти з метою створення прозорих та довірливих відносин відповідно до принципів сучасної педагогіки партнерства.

Результати аналізу напрямів професійної діяльності керівника надав можливість виділити такі основні завдання управління та адміністрування, які необхідно реалізувати для забезпечення ефективного функціонування закладу загальної середньої освіти:

- Організація освітнього процесу, реалізація державної освітньої політики;
- Управління та адміністрування закладом освіти (накази та розпорядження, постановка завдань, поширення інформації, отримання зворотного зв'язку, моніторинг, контроль за виконанням, управління проектами);
- Моделювання інституційного розвитку закладу освіти;
- Вирішення кадрових питань (HR).

Звичайно, не всі із вказаних питань керівник закладу освіти повинен вирішувати особисто. Реалізацію частини напрямів діяльності закладу освіти вирішують його заступники та педагогічні працівники. Однак наявність дієвих цифрових інструментів, які допоможуть зекономити час та

зусилля керівника та педагогічних працівників закладу загальної середньої освіти є просто необхідними.

Впровадження та апробація такої системи відповідає ідеям, які пропонує Концепція розвитку електронного урядування в Україні [6], завданням якої є запровадження інформаційно-телекомунікаційних систем підтримки прийняття управлінських рішень та автоматизації адміністративних процесів, стимулювання розвитку інфраструктури, розроблення та безпечного використання якісного і сучасного програмного забезпечення європейського рівня у діяльності органів влади, у тому числі: електронного класного журналу, електронного щоденника, електронного підручника, електронного документообігу, дистанційної форми навчання. Це все співпадає та підсилює положення, викладені у Концепції Нової української школи [7], зокрема твердження, що впровадження таких технологій дасть можливість спростити процеси управлінської діяльності та зробити їх максимально прозорими. Крім того, реалізація такої системи сприяє дебюрократизації процесів управління закладами освіти та відповідає принципам сталого розвитку.

Розуміння необхідності активного впровадження цифрових технологій в Україні призвело до появи Міністерства цифрової трансформації та створення Національної платформи з цифрової грамотності «Дія» (<https://osvita.diia.gov.ua/>). Розміщені на ній освітні серіали сприяють розвитку цифрової грамотності населення, що дає можливість більш активно впроваджувати цифрові технології до всіх сфер життєдіяльності. Платформа також містить навчальні курси для освітян. При цьому перелік цифрових компетенцій, які формуються вказаними освітніми серіалами [8], визначаються рамкою цифрової компетентності для громадян DigComp та Європейською рамкою цифрових компетенцій для освітян DigComp Edu. Створення такої платформи є результатом реалізації

«Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки».

У Концепції [9] зазначено, що використання цифрових технологій у всіх сферах життєдіяльності, зокрема освіти, модернізують їх, сприяють збільшенню їх ефективності, дають можливість створювати нові напрямки та підвищувати якість. При цьому одним із ключових факторів, що впливає на впровадження цифрових технологій є цифровий розрив, подолання якого надасть можливість використовувати їх повною мірою. Основними шляхами подолання цифрового розриву Концепція визначає розвиток цифрових інфраструктури та цифрових компетенцій громадян, цифровізації реального сектору економіки, реалізацію проектів цифрових трансформацій та забезпечення громадської безпеки, впровадження концепції цифрових робочих місць та систем електронної демократії тощо.

Стосовно використання цифрових технологій у закладах освіти першочерговими завданнями Концепція визначає: «формування ґрунтовної національної політики цифровізації освіти як пріоритетної складової частини реформи освіти, визначення конкретних ініціатив підключення класів до широкосмугового Інтернету, створення та реалізація сучасних моделей забезпечення учнів та навчальних закладів комп'ютерними засобами, підготовка, адаптація та організація доступу до мультимедійних технологій та створення відповідних цифрових освітянських платформ для використання у навчальному процесі та управління освітою» [9].

З метою надання керівникам та педагогічним працівникам дієвих інструментів управління та адміністрування освітнього середовища, було запропоновано впровадити до професійної діяльності закладів загальної середньої освіти інформаційну систему «Моя школа» та провести педагогічний експеримент, який дасть можливість визначити основні фактори, які впливають на формування освітнього середовища закладу освіти, окреслення переваг та недоліків, кожного з них та здійснити наукове

обґрунтування необхідності їх врахування, впровадження та застосування. Крім того, буде здійснена експериментальна перевірка ефективності цифрових інструментів «Моя Школа» в процесі експлуатації освітнього середовища закладу освіти, заснованого на використанні цифрових технологій та модернізації процесів управління на основі інноваційних підходів. Крім того, планується удосконалення нормативного та методичного забезпечення впровадження інформаційних технологій для забезпечення управління закладом освіти.

Організація та проведення запропонованого педагогічного експерименту дасть можливість створити цифрове освітнє середовище засобами інформаційної системи «Моя Школа», організувати ефективне спілкування між усіма учасниками освітнього процесу із забезпеченням збереження особистих даних, створити систему моніторингу процесів закладу освіти та обробку його результатів для прийняття управлінських рішень, збільшити прозорість економічної діяльності освітньої організації шляхом оприлюднення публічних даних.

Результати проведення експерименту сприятимуть: поширенню нової освітньої ідеології, задекларованої Міністерством освіти і науки, пов'язаної із політикою децентралізації, розвитком електронного документообігу та дебіюрократизації освітнього процесу, розширенням автономії навчальних закладів, зміною структури методичної служби, розвитком професійної компетентності керівних та педагогічних кадрів тощо. При цьому важливою є як технічна складова, за допомогою якої буде сформовано якісно нове освітнє середовище, так і методична, пов'язана із розвитком професійної компетентності керівника закладу освіти і педагогічного колективу.

Реалізація основних завдань експерименту дасть можливість науково обґрунтувати концептуальні принципи впровадження та експлуатації цифрових систем управління та адміністрування освітнього простору закладу освіти на основі сучасної державно-громадської моделі, надати

керівникам закладів освіти та педагогам інноваційні дієві інструменти для реалізації їх професійної діяльності без нагромадження паперової роботи. Реалізація експерименту сприятиме розвитку цифрових професійних компетенцій учителів і, відповідно, зростанню інформаційної культури всіх учасників навчального процесу. Крім того, реалізація проекту стимулюватиме діяльність представників методичної служби, зокрема, працівників закладів післядипломної педагогічної освіти з питань розробки нових та модернізації існуючих навчальних курсів з питань впровадження інформаційних та інноваційних технологій до професійної діяльності керівників закладів освіти та педагогів, пришвидшуючи створення відповідних методичних рекомендацій, організації консультаційних пунктів, проведення тренінгів тощо.

При проектуванні та впровадженні системи буде враховуватись досвід таких світових освітніх лідерів, як США, Великобританія, Фінляндія, Сінгапур, Литва та ін. які демонструють абсолютні переваги впровадження у щоденну професійну практику закладів освіти систем автоматизації управлінської діяльності, організації та підтримки освітнього простору, невід'ємними частинами яких електронні журнали та щоденники. Також буде враховано досвід впровадження схожих систем в Україні. Серед варто відмітити проекти «Електронний щоденник», «Електронний журнал», «Смарсі», «КУРС: Освіта», E-SCHOOLS.INFO та ін. Кожна із вказаних систем дає можливість реалізувати в тій, чи іншій мірі завдання щодо автоматизації процесу управління закладом освіти, ведення звітності, інформування учнів та батьків про результати навчання тощо.

Результати аналізу використання таких систем, а також проведене серед керівників та педагогів опитування дали можливість виділити ряд проблем, які постають на шляху впровадження інформаційної системи управління та адміністрування освітнього простору закладів освіти. Серед них: відставання нормативної бази від вимог, заявлених президентом та

урядом України щодо впровадження електронного урядування; відсутність регламентуючих документів щодо використання таких систем (Закон України «Про освіту» [10] уможлиблює, а не зобов'язує використання таких систему закладах освіти; відсутність єдиних підходів до розробки та впровадження таких систем, методичної підтримки, а також інтеграції їх із державними базами даних тощо.

Як зазначають педагоги, одним із найбільш суттєвих факторів, який впливає на впровадження електронних журналів - потреба у дублюванні, оформлення як електронної, так і паперової версії навчальної документації. Вирішення цієї проблеми є одним із основних завдань експерименту. При цьому, запропонований педагогічний експеримент ставить за мету вирішити одразу кілька важливих питань, які постають перед сучасними закладами освіти: реалізація принципів Концепції розвитку електронного урядування в Україні та Концепції Нової української школи; відмова від дублювання інформації про освітні процеси на паперові носії та перехід до їх фіксування з використанням цифрових технологій; впровадження якісної системи управління та адміністрування закладу освіти; забезпечення реалізації принципів педагогіки партнерства на основі використання цифрових технологій, а також можливість масштабування експерименту на інші заклади освіти.

Висновки. В процесі формування та розвитку освітнього середовища перед закладом загальної середньої освіти постає ряд проблем, серед яких можна виділити пов'язані із цифровими технологіями, недостатнім рівнем володіння ними керівником та працівниками закладу освіти, недостатнім фінансуванням тощо. Педагогічний експеримент, який буде реалізований шляхом впровадження до практики закладів освіти інформаційної системи «Моя школа» дасть можливість здійснити дослідження та наукове обґрунтування теоретико-методологічних принципів формування та розвитку освітнього середовища закладів освіти на основі використання

інформаційно-комунікаційних технологій («Моя школа»), їх класифікації у визначенні основних зв'язків між ними, побудові моделі формування та розвитку сучасного освітнього середовища закладу освіти без ведення документації у паперовому вигляді та їх створення, зберігання та використання виключно у цифровому варіанті.

Крім того, впровадження такої системи дасть можливість впровадити системи для організації інформаційно-освітнього середовища закладу освіти, реалізації системи безпаперового документообігу (зокрема фіксації результатів навчального процесу та досягнень учнів в електронних журналах обліку), а також запропонувати зміни до нормативних документів та інструкцій, які регламентують цей процес.

Література

1. Гуревич Р. Концептуальні засади інформатизації сучасної освіти. Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : зб. наук. пр. Л., 2006. Вип. 1. С. 52-57.
2. Давлеткиреева Л. Информационно-предметная среда в процессе профессиональной подготовки будущих специалистов в университете: монография. Магнитогорск, МаГУ, 2008. 142 с.
3. Биков В. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ. Атіка, 2008. 684 с.
4. Кононець Н. Інформаційно-освітнє середовище як дидактична основа для ресурсноорієнтованого навчання студентів у аграрному коледжі. Витоки педагогічної майстерності. 2013. Вип. 12. С. 129-135.
5. Морзе Н. Підготовка педагогічних кадрів до використання комп'ютерних телекомунікацій / Н. В. Морзе // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. пр. К., 2003. Т. 6. С. 12-25.

6. Концепція розвитку електронного урядування в Україні, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250287124>
7. Концепція Нової української школи, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
8. Освітні серіали. Цифрова освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/>
9. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>
10. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017. №38-39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

References

1. Gurevich R. *Konceptualni zasady informatizaciyi suchasnoyi osviti. Informacijno-telekomunikacijni tehnologiyi v suchasnij osviti: dosvid, problemi, perspektivi* : zb. nauk. pr. L., 2006. Vip. 1. S. 52-57.
2. Davletkireeva L. *Informacionno-predmetnaya sreda v processe professionalnoj podgotovki budushih specialistov v universitete: monografiya*. Magnitogorsk, MaGU, 2008. 142 s.
3. Bikov V. *Modeli organizacijnih sistem vidkritoyi osviti* : monografiya. Kiyiv. Atika, 2008. 684 s.
4. Kononec N. *Informacijno-osvitnye seredovishe yak didaktichna osnova dlya resursnooriyentovanogo navchannya studentiv u agrarnomu koledzhi. Vitoki pedagogichnoyi majsternosti*. 2013. Vip. 12. S. 129-135.

5. Morze N. Pidgotovka pedagogichnih kadriv do vikoristannya komp'yuternih telekomunikacij / N. V. Morze // Komp'yuterno-oriyentovani sistemi navchannya : zb. nauk. pr. K., 2003. T. 6. S. 12-25.
6. Konceptiya rozvitku elektronogo uryaduvannya v Ukrayini, zatverdzhena rozporyadzhennyam Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 20 veresnya 2017 r. № 649-r. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250287124>
7. Konceptiya Novoyi ukrayinskoyi shkoli, zatverdzhena rozporyadzhennyam Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 14 grudnya 2016 r. № 988-r. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
8. Osvitni seriali. Cifrova osvita. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/>
9. Konceptiya rozvitku cifrovoyi ekonomiki ta suspilstva Ukrayini na 2018-2020 roki ta zatverdzhennya planu zahodiv shodo yiyi realizaciyi, zatverdzhena rozporyadzhennyam Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 17 sichnya 2018 r. № 67-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>
10. Zakon Ukrayini «Pro osvitu». Vidomosti Verhovnoyi Radi (VVR), 2017. №38-39. St. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>